

Дело C-208/23**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване:**

30 март 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Corte suprema di cassazione (Италия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

22 март 2023 г.

Жалбоподател:

АХ

Предмет на главното производство

Жалба, подадена срещу решението на Corte di appello di Roma (Апелативен съд Рим, Италия), с което се разпорежда предаването на АХ на германски съдебен орган в изпълнение на европейската заповед за арест (наричана по-нататък „ЕЗА“), издадена от съда в Хамбург. Според жалбоподателката, тъй като тя е бременна и майка на дете на възраст под три години, предаването ѝ не би могло да бъде допуснато от италианския съдебен орган, без преди това той да се увери чрез събиране на допълнителна информация, че предявилата искането държава е въвела всички необходими мерки за защита във връзка със задържането на лицето, чието предаване се иска.

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Поставя се въпросът дали от член 1, параграфи 1 и 2, и членове 3 и 4 от Рамково решение 2002/584/ПВР може да се направи извод за съществуването на задължение за изпълняващия съдебен орган да откаже или във всеки случай да отложи предаването на бременна жена или на майка, която живее с ненавършили пълнолетие деца.

След това, в зависимост от отговора на първия въпрос, се иска да се установи дали тези членове от Рамковото решение са съвместими с

членове 3, 4, 7, 24 и 35 от Хартата на основните права на Европейския съюз, с оглед и на практиката на Европейския съд по правата на човека, и на общите конституционни традиции на държавите членки.

Преюдициални въпроси

1) Трябва ли член 1, параграфи 2 и 3 от Рамково решение 2002/584/ПВР относно европейската заповед за арест да се тълкуват в смисъл, че изпълняващият съдебен орган трябва да откаже или във всеки случай да отложи предаването на бременна жена или на майка, която живее с ненавършили пълнолетие деца?

2) При утвърдителен отговор на този въпрос съвместими ли са член 1, параграфи 2 и 3 и членове 3 и 4 от Рамково решение 2002/584/ПВР с членове 3, 4, 7, 24 и 35 от Хартата на основните права на Европейския съюз, с оглед и на практиката на Европейския съд по правата на човека, и на общите конституционни традиции на държавите членки, доколкото изискват предаването на бременната жена или на майката, като се прекъсват връзките ѝ с ненавършилите пълнолетие деца, с които живее, без да се вземе предвид *най-добрият интерес на детето (best interest of the child)*?

Разпоредби на правото на Съюза, на които се прави позоваване

Членове 3, 4, 7, 24 и 35 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“)

Член 1, параграфи 2 и 3 и членове 3 и 4 от Рамково решение 2002/584/ПВР (наричано по-нататък „Рамковото решение“)

Резолюция на Европейския парламент от 26 май 1989 г. относно положението на жените и децата в затвора

Резолюция на Европейския парламент от 13 март 2008 г. относно особеното положение на жените в затвора и въздействието, което има лишаването от свобода на родители върху социалния и семейния живот

Резолюция на Европейския парламент от 15 декември 2011 г. относно условията на задържане в ЕС

Резолюция на Европейския парламент от 27 ноември 2014 г. относно двадесет и петата годишнина на Конвенцията на ООН за правата на детето

Резолюция на Европейския парламент от 5 октомври 2017 г. относно системите на местата за лишаване от свобода и условията в тях

Препоръки на Комитета на министрите на Съвета на Европа, по-специално препоръки R(87)3 и R(2006)2 относно европейските правила за затворите,

R(2000)1469 относно майките и бебетата в затвора, R(2018)5 относно децата на лишени от свобода родители

Разпоредби на международното право, на които се прави позоваване

Член 8 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък „ЕКПЧ“)

Член 3 Конвенцията на ООН за правата на детето

Национални разпоредби, на които се прави позоваване

Legge del 22 aprile 2005, n. 69 - Disposizioni per conformare il diritto interno alla decisione quadro 2002/584/GAI del Consiglio, del 13 giugno 2002, relativa al mandato d'arresto europeo e alle procedure di consegna tra Stati membri (Закон № 69 от 22 април 2005 г. за приемане на разпоредби за привеждане на националното законодателство в съответствие с Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки (наричан по-нататък „Закон № 69/2005“):

— в първоначалната си редакция член 18, буква s) предвижда, че апелативният съд трябва да откаже предаването, ако лицето, чието предаване се иска, е бременна жена или майка на деца на възраст под три години, които живеят с нея, освен в случай на изключително сериозна необходимост от задържане;

— член 2 в настоящата му редакция предвижда, че изпълнението на ЕЗА в никакъв случай не може да води до нарушение на върховните принципи на конституционния ред на италианската държава или на признатите от Конституцията неотменими права на лицето, на основните права и основните правни принципи, залегнали в член 6 ДЕС, или на основните права, гарантирани от ЕКПЧ.

Decreto legislativo del 2 febbraio 2021, n. 10 - Disposizioni per il compiuto adeguamento della normativa nazionale alle disposizioni della decisione quadro 2002/584/GAI, relativa al mandato d'arresto europeo e alle procedure di consegna tra Stati membri, in attuazione della delega di cui all'articolo 6 della legge 4 ottobre 2019, n. 117 (Законодателен декрет № 10 от 2 февруари 2021 г. за приемане на разпоредби за привеждане в съответствие на националната правна уредба с разпоредбите на Рамково решение 2002/584/ПВР относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, в изпълнение на делегирането по член 6 от Закон № 117 от 4 октомври 2019 г. (наричан по-нататък „Законодателен декрет № 10/2021“):

— член 14 заменя текста на член 18 от посочения по-горе Закон № 69/2005, като премахва всички основания за задължителен отказ за предаване, които не са предвидени и в Рамковото решение.

Съответно текстът, който понастоящем е в сила, предвижда, че „Апелативният съд отказва предаването в следните случаи:

- a) когато престъплението, посочено в европейската заповед за арест, е амнистирано по смисъла на италианското законодателство [...];
- b) когато се окаже, че по отношение на издирваното лице за същите деяния в Италия е постановена влязла в сила присъда или наказателно определение, или определение за прекратяване на наказателното производство, което не подлежи на обжалване, или влязла в сила присъда в друга държава — членка на Европейския съюз [...];
- c) когато лицето, за което е издадена европейска заповед за арест, не е навършило 14-годишна възраст към момента на извършване на престъплението“.

Поради това понастоящем италианската правна уредба за изпълнение на европейската заповед за арест вече не съдържа основанията за отказ за предаване на бременна жена или майка на деца на възраст под три години.

Кратко представяне на фактите и производството

- 1 С издадена на 22 февруари 2022 г. заповед за арест съдът в Хамбург иска АХ да бъде предадена за квалифицирана кражба, извършена на 1 юни 2019 г. в Хамбург.
- 2 Понастоящем АХ е бременна и вече е майка на дете на възраст под три години, което живее с нея в затвора. Поради това тя иска предаването да бъде отказано на това основание.
- 3 Corte di appello di Roma (Апелативен съд Рим) отхвърля исканията на жалбоподателката и с решение от 29 септември 2022 г. разпорежда предаването ѝ на германския съдебен орган с мотива, че в действащата италианска правна уредба за изпълнение на европейската заповед за арест вече не е предвидено основание за отказ за предаване на бременни жени или майки на деца на възраст под три години, които живеят с тях.
- 4 Жалбоподателката иска от запитващата юрисдикция, Corte di cassazione (Касационен съд, Италия), това решение да бъде отменено, като изтъква, че тъй като е бременна и майка на дете на възраст под три години, предаването ѝ на германския съдебен орган без предварителна проверка на гарантираните условия на задържане в предявилата искането държава било в

противоречие с редица принципи и разпоредби на националното право, на правото на Съюза и на международното право.

- 5 В рамките на производството пред запитващата юрисдикция жалбоподателката освен това иска, при условията на евентуалност, производството да бъде спряно до произнасянето на Съда на Европейския съюз по дело C-261/22, което се отнася до подобен преюдициален въпрос, поставен от Corte di cassazione. Това искане за спиране на производството е отхвърлено с мотива, че то не е изрично предвидено в правната уредба на европейската заповед за арест и не е съвместимо с определените в нея строги времеви ограничения. Освен това тази мярка би лишила жалбоподателката от възможността да представи становище пред Съда, което би накърнило правото на съдебна защита на основните ѝ права пред компетентните съдилища.

Основни доводи на страните в главното производство

- 6 С единственото си основание на жалбата жалбоподателката иска отмяна на обжалваното съдебно решение и твърди, че е налице нарушение на членове 2 и 16 от Закон № 69/2005, на няколко члена от италианската конституция, на член 3 от Конвенцията за правата на детето, на член 8 от ЕКПЧ и на членове 7 и 24 от Хартата на основните права на Европейския съюз.
- 7 Corte di appello di Roma (Апелативен съд Рим) неправилно се бил ограничил до това да разпореди жалбоподателката да бъде предадена, като се е основал на отмяната на основанието за отказ, свързано с бременността на лицето, чието предаване е поискано. Такова предаване всъщност не можело да бъде допуснато, без преди това да се провери, след събиране на допълнителната информация по член 16 от Закон № 69/2005, че предявилата искането държава е въвела необходимата за целите на задържането защита.
- 8 Освен това жалбоподателката отбелязва, че практиката на Corte di cassazione, дори след отмяната на основанието за отказ, предвидено в първоначалния текст на член 1, буква s) от Закон № 69/2005, потвърждава, че бременността представлява пречка за предаването.

Кратко представяне на мотивите за преюдициалното запитване

- 9 Запитващата юрисдикция отбелязва, че Закон № 69/2005, който представлява правната уредба за прилагане на Рамковото решение в националното право, първоначално предвижда в член 18, буква s), че предаването на бременна жена или майка на деца на възраст под три години, които живеят с нея, трябва да бъде отказано. Това основание за отказ обаче не е предвидено в Рамковото решение.

- 10 За да приведе италианското законодателство в по-голяма степен в съответствие с Рамковото решение, Законодателен декрет № 10/2021, и по-специално член 14 от него, отменя всички несъответстващи на това Рамково решение национални разпоредби, включително основанието за отказ за предаване на бременна жена или майка на деца на възраст под три години, които живеят с нея.
- 11 Запитващата юрисдикция обаче отбелязва, че съгласно някои решения на Corte di cassazione, макар посоченото основание за отказ да е било отменено, това само по себе си не означава, че такова предаване е допустимо, тъй като би могло все пак да наруши основните права на лицето, ако бъде разпоредено без предварителна проверка от страна на изпълняващия съдебен орган, че в издаващата ЕЗА държава са предвидени начини на задържане и форми на закрила на децата, сравними с гарантираните от италианското право.
- 12 В противен случай би било налице нарушение на основни права, предвидени както в италианската конституция, така и в ЕКПЧ, и следователно предаването трябва да бъде отказано по силата на член 2 от Закон № 69/2005 — разпоредба, която освен това е изяснена от Corte costituzionale (Конституционен съд) в акта за преюдициално запитване до Съда по дело C-699/21.
- 13 В този акт Corte costituzionale е посочил, че в явно противоречие с върховенството, единството и ефективността на правото на Съюза е „тълкуване на националното право, което предоставя на изпълняващия съдебен орган правомощието да откаже предаването на съответното лице извън задължителните случаи, предвидени в закона в съответствие с разпоредбите на Рамковото решение, въз основа на разпоредби от общ характер като съдържащите се в текста на членове 1 и 2 от Закон № 69 от 2005 г. преди измененията, направени със Законодателен декрет № 10 от 2021 г., или като член 2 от този закон в редакцията, която понастоящем е в сила“.
- 14 Corte costituzionale освен това е посочил, че „държавите членки не могат да поставят прилагането на правото на Съюза в областите, подлежащи на пълна хармонизация, в зависимост от спазването на чисто национални *стандарти* за защита на основните права, когато това може да накърни предимството, единството и ефективността на правото на Съюза (решение на Съда на Европейския съюз от 26 февруари 2013 г. по дело Fransson, C-617/10, [т.] 29; решение от 26 февруари 2013 г. по дело Melloni, C-399/11, [т.] 60). Основните права, със спазването на които Рамковото решение е обвързано по силата на член 1, параграф 3 от него, са по-скоро тези, които са признати от правото на Европейския съюз и следователно от всички държави членки, когато прилагат правото на Съюза: основни права, за чието определяне освен това допринасят изключително същите конституционни традиции,

обща за държавите членки (член 6, параграф 3 ДЕС и член 52, параграф 4 [от Хартата])“.

- 15 Запитващата юрисдикция е съгласна с това тълкуване и счита, че е необходимо да отпрати преюдициално запитване до Съда, за да уточни общия стандарт на защита, определен в от правото на Съюза, що се отнася както до предаването на бременна жена, така и до предаването на майка на ненавършили пълнолетие деца, които живеят с нея, и следователно да установи дали правото на Съюза може да се тълкува в смисъл, че посоченото предаване в изпълнение на ЕЗА е в съответствие с основните права, гарантирани от правото на Съюза, и по-специално от Хартата, като се имат предвид и общите конституционни традиции на държавите членки, посочени и в член 52, параграф 4 от Хартата. Всъщност отговорът на Съда би позволил да се постигне еднакво тълкуване на правото на Съюза по този въпрос.
- 16 Запитващата юрисдикция се позовава например на решения на Върховния съд на Обединеното кралство, който отказва предаването на майки в изпълнение на ЕЗА.
- 17 Запитващата юрисдикция се позовава и на различни решения на Съда: в решението си по дело Melloni, C-399/11, Съдът по същество постановява, че Рамковото решение урежда изчерпателно въпроса за ограниченията при предаването и следователно не е възможно да се налагат допълнителни ограничения на изпълнението на заповед за арест нито чрез разпоредби на държавата, транспониращи решението, нито чрез тълкуване от националните съдилища; в решението си по съединени дела Aranyosi и Căldăraru, C-404/15 и C-659/15 PPU, както и в решенията по съединени дела X и Y, C-562/21 PPU и C-563/21, и L и P, C-354/20 PPU и C-412/20 PPU, Съдът тълкува правната уредба на ЕЗА, като съгласува прилагането на принципа на взаимното признаване със защитата на основните права; в решението по дело Piotrowski, C-367/16, Съдът, макар да счита за съвместимо с правото на Съюза предаването в изпълнение на ЕЗА на деца, които са достигнали възрастовия праг за носене на наказателна отговорност, определен от националното право, подчертава необходимостта от процесуални гаранции, които да гарантират, „че най-добрият интерес на детето, обект на европейска заповед за арест, винаги ще е от първостепенно значение в съответствие с член 24, параграф 2 от Хартата“. По отношение на последното решение запитващата юрисдикция посочва, че предпоставката за най-добрия интерес на детето, на който трябва да се основават решенията за изпълнение на ЕЗА по отношение на дете, което е обвинено или осъдено, логично би трябвало да важи и за деца на много по-малка възраст, които живеят с майка си, адресат на ЕЗА, и които не са обект на наказателно производство.
- 18 Европейският съд по правата на човека (наричан по-нататък „ЕСПЧ“) също е приел, че в рамките на изпълнението на ЕЗА от държава —членка на

Европейския съюз, механизмът за взаимно признаване не следва да се прилага автоматично и механично в ущърб на основните права (решение на ЕСПЧ от 17 април 2018 г., *Pirozzi c/y* Белгия, §§ 57—64) и че изпълнението на ЕЗА се ограничава от основаващия се на „сериозни основания“ риск от нарушаване на основните права на издирваното лице (решение на ЕСПЧ от 9 юли 2019 г., *Romeo Castano c/y* Белгия, §§ 79, 92).

- 19 Тъй като Рамковото решение не предвижда основание за отказ за предаване на майка, която живее с децата си на възраст под три години, изглежда, че предаването трябва да се извърши безусловно. Това безусловно задължение за предаване обаче изглежда противоречи не само на националния стандарт, но и на европейския стандарт за защита на основните права, каквото е правото на зачитане на личния и семейния живот на майката, но също и най-вече на ненавършилото пълнолетие дете.
- 20 В това отношение запитващата юрисдикция припомня, че Европейският комитет за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание (КПИ) е признал, че затворите не осигуряват подходяща среда за бебета и деца и че принудителното отделяне на майки и бебета е силно нежелателно.
- 21 Тази юрисдикция припомня, че ЕСПЧ също е отбелязал, че съгласно Правилата на ООН за третиране на лишени от свобода жени решенията да се позволи на децата да останат с майките си в затвора се основават на най-добрия интерес на децата (решения на ЕСПЧ от 26 ноември 2013 г., *X* срещу Латвия, § 95; от 24 март 2016 г., *Korneukova и Korneukov* срещу Украйна, § 129).
- 22 Неотдавна ЕСПЧ освен това е приел, че заповед за експулсиране на нигерийски гражданин от Обединеното кралство е нарушила правото му на личен и семеен живот, тъй като естеството и тежестта на извършеното престъпление не са били претеглени спрямо най-добрия интерес на ненавършилото пълнолетие дете (решение на ЕСПЧ от 24 ноември 2020 г., *Unuane* срещу Обединеното кралство, §§ 86—90).
- 23 Според запитващата юрисдикция, тъй като принудителното отделяне на майки и живеещи с тях ненавършили пълнолетие деца в изпълнение на ЕЗА може да има много сериозни последици за последните, закрилата на майчинството и защитата на най-добрия интерес на детето биха могли да наложат отлагане на предаването на бременната жена и майка, която живее с детето, за момент, в който това предаване зачита в по-голяма степен интереса на детето, или да позволят предаването на детето заедно с майка му едва след проверка на условията на задържане, гарантирани в предявилата искането държава.
- 24 Всъщност предаването на бебета и деца, заедно с тяхната майка, налага съгласно Препоръките на Световната здравна организация от 6 октомври

2010 г. задължение на органите да гарантират по подходящ начин здравето и благосъстоянието на детето (решение на ЕСПЧ от 24 март 2016 г., Korneuykova и Korneuykov срещу Украйна, § 131), а непредприемането на мерки, предвид изключителната уязвимост на детето, може да представлява нечовешко и унижително отношение по смисъла на член 3 от ЕКПЧ за майката и детето (решения на ЕСПЧ от 24 март 2016 г., Korneuykova и Korneuykov срещу Украйна, §§ 140—148; от 17 октомври 2019 г., G.B. и др. срещу Турция, §§ 101—117 и 151; от 7 декември 2017 г., S.F. и др. с/у България, 2017 г., §§ 84—93).

- 25 Според запитващата юрисдикция безусловното предаване на бременна жена в изпълнение на ЕЗА може по-конкретно да противоречи на закрилата на майчинството, както и да навреди на здравето на лицето, чието предаване се иска, и на детето, което трябва да се роди.
- 26 Всъщност при задържането на бременната жена трябва да се гарантират стандартите, определени в различните резолюции на Европейския парламент и в препоръките на Комитета на министрите на Съвета на Европа, посочени по-горе.
- 27 Следователно според запитващата юрисдикция е необходимо да се поиска намесата на Съда, за да се изясни дали в правната уредба на ЕЗА, установена с Рамковото решение, предаването на бременна жена е безусловно необходимо или зависи от предварителната проверка на здравословното състояние и от съвместимостта му с условията на задържане, гарантирани от предявилата искането държава членка.
- 28 В заключение запитващата юрисдикция уточнява, че според нея поставените сложни въпроси относно тълкуването не могат да бъдат разрешени чрез възможността, която член 23, параграф 4 от Рамковото решение допуска, да се отложи временно „поради сериозни причини от хуманитарно естество“ вече разпореденото предаване, тъй като тази форма на спиране на изпълнението на ЕЗА, доколкото във всеки отделен случай е оставена на преценката на съдебния орган на изпълняващата държава, не представлява подходящ способ за гарантиране на защитата на основните права.
- 29 Накрая запитващата юрисдикция прави искане настоящото дело да бъде разгледано по реда на спешното производство на основание член 107 от Процедурния правилник на Съда, тъй като това решение засяга основните права на бременна майка и на дете на няколко години, което живее само с нея, и е необходимо, за да се преодолее несигурността, която в момента съществува по отношение на нейното предаване.